

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ КЛІМАТОМ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розкрито результати теоретичних та практичних досліджень підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі економіки держави. Удосконалено організаційно-економічний механізм підвищення ефективності інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі. Обґрунтовано заходи щодо створення механізму управління інвестиційним кліматом в національній економіці.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, інвестиційний клімат, агропромисловий комплекс, управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Стале економічне зростання в умовах якісних науково-технологічних зрушень, посилення міжнародної взаємодії в інвестиційному середовищі, формування нових стратегій розвитку країн-лідерів, які ґрунтуються на реалізації глобальних інвестиційних переваг, досягаються у результаті постійної технологічної модернізації національних економік завдяки припливу капіталу. Проте багато країн стали «інвестиційними аутсайдерами» у контексті постіндустріальних критеріїв і параметрів.

Сучасна світова економічна система перебуває у безупинному процесі глобальних трансформацій, каталізатором яких виступають суперечливі закономірності міжнародного руху товарів, послуг, інтелектуальних ресурсів і, насамперед, руху капіталів. Глобальні структурні зрушення пов'язані з переходом розвинутих країн до нового технологічного укладу, якому притаманні якісно нові соціальні, ресурсні та високі екологічні технології і стандарти. Вони досягаються через структурні зміни як в економіці загалом, так і в окремих підприємствах, що забезпечують технологічний прорив на інноваційній основі.

Розвиток світової економічної системи на початку третього тисячоліття характеризується глобалізацією міжнародної кооперації та інтеграції виробничої, фінансової, науково-технічної та інших сфер економіки. Адже, як зазначає С.А. Кузнецова, «фінансова криза, наслідки якої відчущуються зараз у всьому світі, продемонструвала неготовність більшості компаній до діяльності в нестабільних умовах зовнішнього економічного середовища» [1, с. 49].

На думку М.В. Чумаченка, «нова фаза науково-технічної революції та інтернаціоналізації потоків капіталу трансформувала головні моделі економічного розвитку. Цільовою моделлю, яку намагається впровадити більшість країн, є економіка зростання. У світі відбувається не просто поступовий еволюційний перехід до нового економічного укладу, а глобальна революція, зумовлена технологічними та фінансовими змінами, переходом на новітні, високопродуктивні види виробництва, що свідчить про домінування у світі абсолютно нової економіки» [2, с. 155].

Інвестиційні ресурси визначають характер суспільного виробництва, охоплюють та поєднують в єдиний цілісний об'єкт, з одного боку, запаси, різнопланові джерела, кошти, ресурси, робочу силу, а з іншого — економічні, політичні, правові, інформаційні, інтелектуальні, гуманітарні ресурси. Інвестиційні ресурси є ресурсами супроводу і за відповідних умов здатні підвищити (знижити) ефективність їх застосування [3, с. 24].

Важливого значення набуває розв'язання ряду завдань економічного та управлінського характеру щодо розвитку національної економіки. Основними з них є розширення відтворення секторів економіки на базі науково-технічного прогресу, розвиток соціальної та виробничої інфраструктур, перехід до координаційно-регулюючого характеру системи управління національною економікою. Усе це вимагає активізації інвестиційних процесів в Україні за рахунок удосконалення системи управління, яка б забезпечила розвиток секторів економіки з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та екологічних інтересів суспільства.

Україна належить до аграрно-промислових країн, тому на особливу увагу в наведеному контексті заслуговує агропромисловий комплекс. Це дасть можливість найоптимальніше використати наявні земельні ресурси, гарантувати провідну безпеку країни за рахунок задоволення внутрішніх потреб у продукції сільськогосподарства та продукції її переробки, а також активізувати зовнішньоекономічну діяльність в агропромисловому комплексі економіки держави [3, с. 48].

Разом з тим в Україні гостро стоять питання зміни характеру управління інвестиційними процесами: існує об'єктивна потреба в централізації та демократизації управління цими процесами через передавання повноважень і відповідальності до центрального уряду, що, у свою чергу, потребує вирішення питань формування результативного організаційно-економічного механізму управління інвестиційним кліматом в агропромисловому комплексі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення досліджуваної проблеми і на які спирається автор. Світовий досвід свідчить про те, що сфера агробізнесу завжди приваблива для інвестицій, оскільки на продукцію аграрної сфери завжди є стійкий попит, який не має тенденції до зникнення. Сільськогосподарська продукція, на відміну від технологій її виробництва, ніколи не застаріває «технічно і технологічно». Усе це підтверджено еволюційним процесом економічного розвитку.

Питання стану інвестиційного клімату аграрних підприємств України та шляхи його вдосконалення вивчали такі вчені-економісти, як Н. Берзон, Л. Гашузда, Г. Іванецька, Г. Машибора, О. Рогач, Г. Сласький, Ю. Хвесик, Н. Чеботарьова, Г. Черевко [4–8].

Однак комплексне вирішення цієї проблеми в агропромисловому комплексі надалі залишається актуальним, тим паче в нових ринкових умовах ведення бізнесу. Головною умовою подальшого трансформаційного розвитку агропромислового комплексу економіки України є впровадження механізму управління інвестиційним кліматом та пошук нових шляхів залучення інвестиційного капіталу для забезпечення перспективного розвитку агропромислового комплексу економіки України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, які висвітлюються у статті. Низка питань, пов'язаних із розробкою механізму управління інвестиційним кліматом в агропромисловому комплексі економіки України, залишаються невирішеними: в науковій літературі знаходимо різноманітні точки зору на конкретний зміст інформаційної бази такого дослідження. Існує необхідність подальших теоретико-методологічних і практичних досліджень у цьому напрямі.

Формулювання мети статті, постановка завдань. Метою цього дослідження є подальший розвиток теоретико-прикладних засад формування результативного організаційно-економічного механізму управління інвестиційним кліматом в агропромисловому комплексі економіки України.

Для досягнення мети наукового дослідження вирішуються такі завдання:

- 1) уточнити сутність інвестиційного середовища та інвестиційного процесу;
- 2) розробити комплексний механізм управління інвестиційним кліматом у національній економіці.

Висхід основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах глобалізації для цілей стійкого економічного зростання країн та підвищення їх конкурентоспроможності важлива мобілізація внутрішніх та зовнішніх ресурсів і, в першу чергу, інвестиційних. Трансформація ринкових відносин в Україні обумовила необхідність якісного осмислення нових економічних явищ, у тому числі і активізації інвестиційного процесу.

Сучасний розвиток економіки України супроводжується значними трансформаційними процесами, реформуванням бізнес-середовища держави, нестабільними змінами соціально-економічного характеру. Для стабілізації виробництва, соціальної сфери й економічного зростання країни необхідне розширення та активізація інвестиційної діяльності. Ефективна діяльність держави у довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів розвитку її економіки і підвищення конкурентоспроможності в умовах ринку значною мірою визначається рівнем сформованості в ній інвестиційного клімату та масштабами інвестиційної діяльності.

Разом з тим спеціалістами усіх рівнів управління визначається, що в Україні на сьогодні не існує законодавчо та методично оформленого ефективного механізму залучення іноземного капіталу. На думку В. Гропатурова та В. Захарченко, «ринкова трансформація в Україні, на жаль, не привела в дію рушійних сил ринку, не затребувала творчої енергії середнього та малого бізнесу. Всі її досягнення обмежилися найпростішими в інституціональному плані перетвореннями: утвердженням свободи ціл, приватної власності, свободи торгівлі. Ці перетворення не змогли протидіяти світовій фінансово-економічній кризі 2007–2009 років, а навпаки, посилили її, зорієнтували підприємства в основному на майновий передел, посередницьку роботу, а не на продуктивну діяльність. Стимулюючи роль багатьох блоків економічних відносин на підприємстві, в процесі ринкових перетворень, зменшилась і має тенденцію до подальшого зменшення» [4, с. 129]. Для України пряме копіювання зарубіжного досвіду ринкової трансформації неприйнятне, оскільки потрібні ґрунтовний аналіз та узагальнення досвіду ринкових перетворень підприємств, найбільш повне врахування соціально-економічної дійсності, менталітету, досвіду попередніх економічних реформ та закономірностей світового розвитку.

Організація економічного механізму інвестування аграрної сфери визначається джерелами та видами інвестицій, характером та напрямом інвестиційних процесів, особливостями інвестиційного клімату як і, у свою чергу, формується під впливом рівня економічного розвитку сільськогосподарства держави, його спеціалізації за видами економічної діяльності, розміщення, конкурентоспроможності та інших важливих факторів.

До проблем інвестиційного клімату звертається багато зарубіжних і вітчизняних вчених, дослідників, практиків-планерів і політиків. При цьому майже завжди його роль і значення пов'язується із залученням іноземних інвестицій. Це великого значення слід надавати йому і тоді, коли йдеться про внутрішніх інвестиційний капітал. Адже, з одного боку, прагнемо поповнити внутрішні ресурси через різні механізми сприяння іноземним інвесторам, а з іншого — упускатимемо власні потенційні можливості, і вітчизняний капітал знаходить більш вигідні застосування за кордоном.

Як для визначення інвестицій, так і для характеристики інвестиційного клімату немає єдиного загальноприйнятого переліку показників. «Науково обґрунтована структура інвестицій лежить в основі формування економічної політики держави, визначає можливості та перспективи економічного зростання» [5, с. 65]. «Економічна природа інвестицій зумовлена законами процесу розширеного відтворення і полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства» [4, с. 127]. Але перш ніж розмістити інвестиції, інвестору необхідна вичерпна і достовірна інформація щодо інвестиційного клімату, визначення якої викликає дискусію серед науковців, які трактують її по-різному, акцентуючи увагу на окремих аспектах.

У ході розв'язання важливої проблеми активізації інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі в контексті економіки України перед нами відкривається перелік проблем наукового змісту, які вже сьогодні є нагальними, а саме необхідність узагальнення та обґрунтування низки положень теоретичного та методологічного характеру, а також розробки практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення системи управління інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі.

Аналіз теоретичної та прикладної бази щодо активізації інвестиційних процесів в Україні довів необхідність перенесення центру ваги в системі управління інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі на загальнодержавний рівень. Забезпечення результативності зазначеної системи можливе за умов синхронізації дій суб'єктів інвестиційних відносин в агропромисловому комплексі, інтеграції їх у єдине ціле та збереження стійкості системи управління шляхом підтримки необхідного співвідношення різних її елементів, своєчасного запобігання можливим відхиленням від інвестиційної стратегії розвитку держави. У зв'язку з цим в основу системи управління інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі доцільно покласти механізм інвестиційно-партнерства, що сприяло б узгодженню інтересів і дій суб'єктів інвестиційних відносин.

Основною формою формування позитивного інвестиційного іміджу агропромислового комплексу є створення результативного організаційно-економічного механізму управління інвестиційними процесами. Ключовим елементом цього механізму є координаційно-регулюючий характер впливу керуючої підсистеми на керувану, що забезпечується за рахунок використання науково обґрунтованих підходів, принципів, методів та засобів управління.

Управління інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі має спиратися на результати комплексної оцінки інвестиційного клімату агропромислового комплексу держави.

Основною умовою успішної інвестиційної діяльності підприємств в умовах транзитивної економіки є ефективне вкладення додаткового капіталу. У ході дослідження встановлено, що інвестиційні ресурси виступають як об'єкт управління. Тому процес інтенсифікації інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві на мікро- та макrorівні має бути керуванним.

Активізація інвестиційної діяльності можлива тільки на основі параметризації складових інвестиційного клімату, що дає можливість проаналізувати взаємозв'язок механізмів управління інвестиційним кліматом і на основі отриманої інформації розробити комплексний механізм управління інвестиційним кліматом в національній економіці.

Основні параметри, які формують інвестиційний клімат агропромислового комплексу економіки України, наведено на рис. 1.

Сутність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств полягає в організації фінансово-грошових потоків і управлінні ними з метою більш ефективного використання грошових коштів. Разом з тим поняття сут-

ності інвестиційної діяльності сільськогосподарського підприємства не слід зводити до категорії самофінансування.

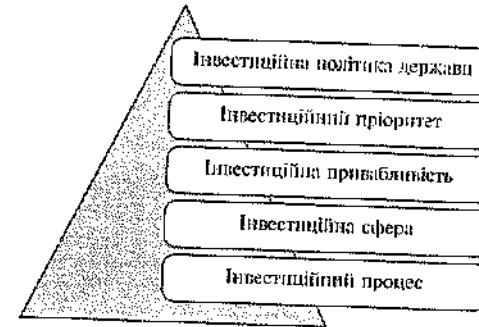

Рис. 1. Параметри формування інвестиційного клімату економіки України

Виділяємо п'ять основних параметрів формування інвестиційного клімату економіки України, а саме: інвестиційний процес; інвестиційна сфера; інвестиційна привабливість; інвестиційний пріоритет; інвестиційна політика держави.

У табл. 1 наведено механізм управління інвестиційним кліматом у національній економіці.

Механізм управління інвестиційним кліматом у національній економіці Таблиця 1

Поняття	Зміст поняття
Перший рівень управління інвестиційним кліматом	
Інвестиційний процес	Процес прийняття інвестором рішення щодо вибору об'єктів, обсягів та строків інвестування
Інвестиційна привабливість	Процес організації інвестування в існуючих у країні умовах ведення бізнесу
Інвестиційна поведінка	Специфічну спрямованість практичної діяльності суб'єкта (громадянина, юридичних осіб, держави) стосовно здійснення інвестицій в економічних умовах, визначено його цілепокладаннями
Об'єкти інвестиційної діяльності	Новостворювані і модернізовані фонди і оборотні кошти, грошові внески, цінні папери, науково-технічна продукція, об'єкти власності, майнової права, права на інтелектуальну власність
Суб'єкти інвестиційної діяльності	Інвестори, замовники, виконавці робіт, користувачі об'єктів інвестиційної діяльності, постачальники устаткування, фінансово-кредитні організації, інвестиційні фонди
Другий рівень управління інвестиційним кліматом	
Інвестиційна сфера	Сукупність суб'єктів, що взаємодіють і взаємопов'язані між собою в процесах накопичення, вкладення і ефективного використання капіталу з метою його розширеного відтворення
Інвестиційний ринок	Сукупність економічних відносин, які складаються між продавцями та споживачами інвестиційних товарів та послуг, і об'єкту інвестування в усіх його формах
Інвестиційний клімат	Поняття підприємств на блага для відновлення зношеного капіталу і збільшення реального капіталу

Поняття	Зміст поняття
Третій рівень управління інвестиційним кліматом	
Інвестиційна привабливість	Сукупність політичних, соціальних, інституціональних, економічних умов функціонування національної економіки, що забезпечує стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів
Інвестиційний потенціал	Здатність інвестиційної сфери реалізувати можливості інвестиційних ресурсів з метою досягнення максимального позитивного результату функціонування економічної системи
Інвестиційний ризик	Об'єктивні обмеження, що перешкоджають реалізації можливостей із залучення інвестицій
Четвертий рівень управління інвестиційним кліматом	
Інвестиційний пріоритет	Напрямок інвестування, що має певний статус відповідно до принципів і критеріїв його відбору і визначається цілями соціально-економічного розвитку
П'ятий рівень управління інвестиційним кліматом	
Інвестиційна політика держави	Комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату, структури перебудову, підвищення ефективності національної економіки

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок. Розроблений механізм управління інвестиційним кліматом у національній економіці дає змогу оцінити не тільки зміну умов інвестування при визначенні вхідних параметрах, а найголовніше, у разі несприятливих результатів забезпечує інформацією про напрями та межі зміни вхідних параметрів, які сприятимуть поліпшенню інвестиційної ситуації в агропромисловому комплексі.

Запровадження розробленого механізму управління інвестиційним кліматом у сільському господарстві дає змогу для інвесторів визначати найбільш вигідні об'єкти інвестування, а для державних та органів управління – забезпечити адекватне реальній ситуації управління інвестиційними процесами в цьому стратегічно важливому секторі економіки України.

Список використаної літератури

1. Кузнецова С.А. Инвестиционная позиция и учетная информация: глобальные изменения и локальные решения / С.А. Кузнецова // Основы экономики, управления и права. – 2012. – С. 49.
2. Чумаченко М.В. Моделирование инвестиционных процессов в агропромисловому комплексі України: монографія / М.В. Чумаченко. – Вінниця: Глобус-Прес, 2012. – 136 с.
3. Трегобчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми / В. Трегобчук // Економіка України. – 2011.
4. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О.В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 68–81.
5. Даниленко А.А. Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС (у контексті розширення Євросоюзу на Схід) / А.А. Даниленко // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 127–137.
6. Малютін О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К. Малютін // Фінанси України. – 2011. – № 11. – С. 65–74.
7. Якубовський М.М. Структурні складові інноваційного розвитку промисловості / М.М. Якубовський, В.В. Щукін // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 9. – С. 82–88.

8. Стат інвестування АПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua>

9. Зростання інвестиційної привабливості [Електронний ресурс]. – УКАБ. – Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev.ua>

10. Ukraine – Trade Statistics [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Європейської комісії. – Режим доступу: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113459.pdf

В статті проаналізовано результати теоретичних і практичних досліджень підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі економіки держави. Усовершенствовано організаційно-економічний механізм підвищення ефективності інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі. Обґрунтовано заходи по створенню механізму управління інвестиційним кліматом в національній економіці.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, инвестиционный климат, агропромышленный комплекс, управление.

The results of theoretical and practical research on economic efficiency increase in investment activity in the agriculture are shown in the study. Improved organizationally-economic mechanism of increase of efficiency of investment activity an agroindustrial complex. Events are reasonable on creation of case frame by the investment climate of industrial complex of economy of Ukraine.

Key words: investment activity, investment process, investment climate, agroindustrial complex management.

Отримано 15.02.2013.